

derde zondag van Pasen A
30 april 2017

Met een bedrukt gezicht blijven ze staan. Het verdriet en de ontgoocheling van de twee leerlingen zijn te groot, te schrijnend. Het licht in hun ogen is gedoofd. Hoe kan het ook anders, wanneer zo'n onnoembaar leed je treft? Jezus, van wie ze zo hebben gehouden, die hen zo had geïnspireerd, die ze waren gevolgd, die hun een toekomst had beloofd, – zomaar weggerukt. Ze zijn verbijsterd. De wereld is niet meer zoals die was. Alles ademt verlies. Alles spreekt van vervlogen hoop en verloren toekomst. En God? Wie God? Ah ja: die er niet is als mensen sterven. In geen velden of wegen te bekennen. Die mensen aan hun lot overlaat. Hij blijft zwijgen. En dan zijn er nog die roepen: Jezus leeft, Hij is waarlijk verrezen!

Maar als je door het lot bent geslagen, als je leven is geknakt, of zelfs gebroken, zul je nooit en nooit zó kunnen geloven. De weg die je gaat blijkt onbegaanbaar, zo er nog een weg is. Misschien zoek je steun bij iemand die hetzelfde heeft meegemaakt. De naamloze leerling uit het verhaal – en we kunnen daar moeiteloos onze eigen naam invullen – zoekt steun bij een zekere Kleopas, wat zoiets betekent als: 'zoon van een beroemde vader'. Ze worden tochtgenoten, en samen aanvaarden ze hun roemloze aftocht, weg van Jeruzalem naar een vlek in de verte.

Met een bedrukt gezicht blijven ze staan. De vreemdeling heeft lange tijd alleen maar meegelopen en geluisterd. Maar nu mengt Hij zich voorzichtig in het gesprek. Waar hebben jullie het over, als ik vragen mag? En ze vertellen Hem over degene die hen zo lief was. Hij had hun sleur doorbroken, door Hem was er ruimte gekomen voor vergeving, genezing en liefde. En Hij zou Israël bevrijden, Hij had hun gesproken over het komende koninkrijk van hun beroemde vader David. Het koninkrijk kun je niet aanwijzen, zei Hij, het is midden onder jullie. Hij was hun hoop. Maar dat alles is op een mislukking uitgelopen. Nu Jezus gedood is, hebben ze behalve Hem ook zichzelf verloren. We hadden zo gehoopt dat... En wij herkennen dat maar al te goed: we hadden het ons zo anders voorgesteld...

Zo vertellen ze het hele verhaal. Waarschijnlijk niet voor het eerst; ze zijn er vol van. Het moet telkens en telkens opnieuw verteld worden. Steeds met andere accenten, steeds anders belicht. Want zelf kijken ze er steeds anders tegenaan. Het gemis blijft wel, maar toch wordt het verdriet anders, zei iemand me over de verwerking van diepe pijn en rouw.

Tijdens dat vertellen echter gebeurt er iets. Deze keer is het ánders anders. Het is alsof hun moedeloosheid nu echt wordt gehoord, hun stem wordt opgevangen en beluisterd. Alleen dat al is weldadig, dat je wordt gehoord, dat er aandacht is, dat de dingen nu eens niet direct worden ingevuld met pasklare antwoorden. Want die zijn er niet en die komen er ook niet. Maar dat je stem wordt gedragen op de adem van het luisterend hart, dat brengt leven.

Nogmaals dezelfde woorden, dezelfde pijn, desillusie, leegte. Deze keer echter vindt hun verhaal weerklank. Er komt antwoord. Niet langer kijken de leerlingen naar de grond, maar ze kijken naar Hem die met hen is gegaan al die tijd. Waar is Hij eigenlijk vandaan gekomen, deze vreemdeling? Hij vertelt de leerlingen ook een verhaal. En het is ook al vele malen verteld, met telkens andere accenten. Van Mozes, aan wie God zijn Naam openbaarde: 'Ik zal er zijn', van de uittocht uit het angstland naar nieuwe grond onder de voeten, voorzeggingen en beloften ooit gehoord en gesproken bij monde van heilige profeten. Maar dit oude verhaal klinkt als nieuw deze keer. En het verschil zit hem in de verteller. Zo thuis in de Schrift, zo één met die aloude woorden. Hun hart brandt van verlangen en heilig vuur, zo aanstekelijk legt Hij de Schriften uit. Vuur van God, heilige Geest.

Het gesprek is overigens bepaald geen geruststellend gesprek. En nog minder een gemakkelijke troost. 'Onverstandig', noemt de vreemdeling de twee leerlingen. En 'traag van hart'. Maar met die woorden bewerkt Hij dat de leerlingen anders gaan luisteren dan anders. En ongemerkt komen hun voeten weer in beweging; hun weg gaat verder. Alsof er misschien dan tóch een nieuwe horizon in het verschiet ligt. Als je alleen maar je verdriet voelt, dan is het alsof alles mee rouwt. Maar word je ondervangen en begeleid op je weg, dan kan het hart zich openen, dan ontstaat er ruimte. Al is dat soms natuurlijk wel een lang proces.

Zo komen ze bij het dorp waar ze eigenlijk heen willen gaan. En de vreemdeling met wie ze aan de praat zijn geraakt is gaandeweg een vriend geworden, die hun harten heeft doen branden en opengaan. Een reisgenoot. Blijf bij ons! Wees onze gast, laat ons niet achter in het donker. Wees aanwezig in ons huis, in ons leven! En zo wordt dat huis bevrijd van leegte en gemis: het wordt een gastvrij oord.

Zonder die uitnodiging zou Hij misschien verder zijn gegaan. En vreemdeling zijn gebleven. Wel heeft Hij geluisterd en werkelijk iets gezegd waar je iets aan hebt, maar toch: een onbekende verder. Zulke ontmoetingen hebben we allemaal weleens. Dat we iemand spreken die naar ons luistert en ons verder helpt, dat we zeggen: moet je eens horen wie ik ontmoet heb! Hij is doorgereisd, maar... waarheen eigenlijk? Onze leegte kan zich gemakkelijk laten vullen met goede raad en nieuwe ideeën. Maar als het niet verder gaat, wordt het niet licht. En zelfs een zinvolle ontmoeting heet: iets interessants. Maar dieper reikt het niet.

De leerlingen hebben in de aanwezigheid van hun tochtgenoot iets opgemerkt dat verder reikt dan oppervlakkige beleefdheid of interessante gesprekken. Ze zijn echt geraakt, aangeraakt. Was het iets in de klank van zijn stem? In hun uitroep 'blijf bij ons' klinkt iets door als: 'U hebt ons ontroerd. Kom eens binnen en zie hoe wij wonen!' De dag loopt ten einde: beeld van kwetsbaarheid en eindigheid, ook van ons eigen levenslicht.

Samen gaan ze aan tafel. En vanaf dat moment wordt de gast zelf de gastheer en zijn de rollen omgekeerd. Zoals de vreemdeling binnen mocht komen in het leven van de twee leerlingen, zo worden die nu deelgenoot van het leven van de vreemdeling, die vriend is geworden. Het brood wordt genomen, gezegend, gebroken en gedeeld. Gewoon en geheimnisvol. Nabij en toch alles overstijgend.

In dit gebaar herkennen ze Jezus – Zoon van de Vader – die gestorven was, en die nu levend nabij gekomen is. Maar op het moment dat Hij het meest nabij is, is Hij ook het meest verborgen. Dat is mysterie: ervaren, zien dat Hij leeft, maar Hem toch niet kunnen vasthouden, omdat Hij aan het aardse is ontheven, niet meer aan tijd en ruimte gebonden. Ze aanvaarden dat Hij zó niet meer onder hen is, maar ze weten dát Hij er is. Ik zal er zijn, Ik ben met jullie, alle dagen.

Twee mensen kijken elkaar aan met ogen vol nieuw licht. Ze zijn voor elkaar als nieuw geworden, nieuwe mensen met een nieuwe opdracht: de anderen moeten het weten! Hoe anders is de terugreis in vergelijking met de heenreis. Maar het is evenwel geen gemakkelijke opdracht. Want ze gaan naar mensen van hun eigen ring. Waren ze naar wildvreemden getrokken, dan zou het misschien eenvoudiger zijn. Maar ga eens vertellen aan mensen die je kent, dat je nu nieuw leven hebt ervaren, dat je de Levende zelf hebt ontmoet. Onze bekenden kennen ons maar al te goed: familieleden, medebroeders, collega's op de zaak, de vaste klanten: probeer ze maar eens duidelijk te maken dat nu alles anders is. Ze zullen zeggen: daar heb je hem weer, ach het gaat wel over, evenals alle vorige keren. Nou weten we het wel, dat nieuwe leven. En dan zijn er nog ons ongeduld, onze wrok, verbroken relaties, onuitgesproken spanningen, niet nagekomen beloften, en die ene nooit vergeven misstap. Kan ik werkelijk zeggen dat ik de Levende heb ontmoet?

Maar de leerlingen in Jeruzalem blijken al op de hoogte: de Heer is werkelijk verrezen. Dat troost: het gaat niet alleen om mijn verhaal, maar ook anderen getuigen op hun manier van nieuw leven. En zo wordt ook mijn geloofsverhaal geplaatst in de context van een groter geheel van vele geloofsverhalen. Zo mogen wij als kerk één van hart en geest zijn: volk van de verrijzenis. Wij geven zijn leven door: luisterend, aanwezig, meegaande voetstappen. Niet ieder zal naar ons luisteren en weinigen zullen ons uitnodigen echt binnen te komen. Zelden zal het mogelijk zijn iemand brood ten leven aan te reiken en een gebroken hart werkelijk te genezen. Maar wáár het gebeurt, wordt het licht, breekt het leven door.

Mogen wij in deze viering van Eucharistie, rondom het Woord van de Schrift, rondom de tafel geschaard, ons eigen bestaan toevertrouwen aan Jezus. Dat onze gebrokenheid en alles waarop we geen antwoord hebben, door Hem mag worden genomen, herschapen en gezegend. Dat de Levende zelf zich ontmoeten laat, en wij worden herademd. Na de avond en de nacht een nieuwe morgen tegemoet.